

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ВРХОВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
Број: 59 0 Пс 024179 22 Рев 3
Бања Лука, 25.08.2022. године

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Сенада Тице, као предсједника вијећа, Тање Бундало и Горјане Попадић, као чланова вијећа, у правној ствари тужитеља МХ ЕР ЗЕДП Е.Б. а.д. Б., кога заступа пуномоћник В.С., адвокат из Б., против туженог Г. д.о.о. Г., кога заступа пуномоћник Г.Ј., адвокат из Т., ради исплате дуга, одлучујући о ревизији тужитеља против пресуде Вишег привредног суда у Бањој Луци број 59 0 Пс 024179 21 Пж 4 од 07.03.2022. године, на сједници вијећа одржаној дана 25.08.2022. године, донио је

РЈЕШЕЊЕ

Ревизија се усваја, пресуда Вишег привредног суда у Бањој Луци број 59 0 Пс 024179 21 Пж 4 од 07.03.2022. године се укида и предмет враћа другостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Првостепеном пресудом Окружног привредног суда у Бијелини број 59 0 Пс 024179 18 Пс 2 од 22.01.2021. године, дјелимично је усвојен тужбени захтјев, те је тужени обавезан да тужитељу, за период децембар 2009. године, јануар 2010. и фебруар 2010. године, исплати износ од 79.660,00 КМ, са законском затезном каматом почев од 25.12.2010. године па до исплате, као и да му надокнади трошкове парничног поступка у износу од 12.751,6 КМ (став 1.). Захтјев тужитеља за исплату преко досуђеног износа, као и захтјев за накнаду трошкова парничног поступка преко досуђеног износа, су одбијени.

Другостепеном пресудом Вишег привредног суда у Бањој Луци број 59 0 Пс 024179 21 Пж 4 од 07.03.2022. године, жалба туженог је дјелимично усвојена и првостепена пресуда преиначена тако што је тужени обавезан да тужитељу, на име нерегистроване електричне енергије, исплати износ од 3.011,36 КМ, са законском затезном каматом почев од 25.12.2010. године па до исплате, док је преко досуђеног износ захтјев тужитеља одбијен као неоснован. Преиначена је и одлука о трошковима поступка садржана у првостепеној пресуди тако што је тужитељ обавезан да туженом надокнади трошкове поступка у износу од 18.539,02 КМ, а захтјев туженог за накнаду трошкова поступка преко досуђеног износа је одбијен као неоснован. Одбијен је и захтјев тужитеља за накнаду трошкова састава одговора на жалбу.

Изјављеном ревизијом другостепену пресуду побија тужитељ, због повреде одредаба парничног поступка и погрешне примјене материјалног права, са приједлогом да се побијана пресуда преиначи или да се иста укине и предмет врати другостепеном суду на поновно суђење.

У одговору на ревизију тужени предлаже да се изјављена ревизија одбије као неоснована.

Ревизија је основана.

Предмет спора у овој правној ствари је захтјев тужитеља да се тужени обавезе да му, на име дуга за испоручену електричну енергију у периоду 19.12.2009. до 19.02.2010. године, исплати износ од 82.223,87 КМ, са законском затезном каматом и трошковима поступка.

Одлучујући о захтјеву тужитеља, по проведеном доказном поступку, првостепени суд је утврдио: да су тужитељ и тужени закључили уговор о снабдијевању електричном енергијом за 2009. и 2010. годину; да је тужени електричну енергију преузимао на 35/10 кВ трафостаници С. (примопредајно мјесто); да је тужени редовно плаћао накнаду за утрошену електричну енергију по испостављеним рачунима за бројило 2946, све до достављања рачуна који се односи на спорну потрошњу електричне енергије за период од 19.12.2009. до 19.02.2010. године; да је према налазу вјештака електротехничке струке М.У. до квара на напонском мјерном трансформатору трафостанице 35/10 кВ С. дошло због земљоспоја у трафостаници П. 110/35 кВ на 35 кВ одводу који напаја трафостаницу С., а који је регистрован дана 17.12.2009. године, те дана 18.12.2009. године, када је привремено прекинуто напајање ТС С., односно туженог; да је при поновном укључењу високонапонског осигурача настављено нормално снабдијевање туженог електричном енергијом, али је мјерење електричне енергије настављено без утрошка електричне енергије једне фазе, тако да је тросистемско електронско двотарифно бројило, које мјери укупну потрошњу туженог, наставило регистровати 2/3 стварне потрошње електричне енергије, све до замјене напонског мјерног трансформатора, односно од 18.12.2009. до 19.02.2010. године; да је предметни квар уочен накнадно и записнички констатован дана 16.02.2010. године; да је неисправни мјерни трансформатор замјењен дана 19.02.2010. године, о чему је такође сачињен записник; да је тужитељ количину утрошене електричне енергије од стране туженог у периоду од 19.12.2009. до 19.02.2010. године утврдио на основу количине утрошене електричне енергије на трафостаници 110/35 кВ П., са које се напајају ТС 35/10 кВ С. (односно тужени) и ТС 35/10 кВ Б.2.; да је мјерно мјесто на којем се мјери количина електричне енергије коју преузима тужени на трафостаници 35/10 кВ С., а не на трафостаници 110/35 кВ П., или пак на ТС 35/10 кВ Б.2.

На темељу тих чињеница, првостепени суд је закључио да је тужитељ, као дистрибутер у свему поступао по Општим условима за испоруку и снабдијевање електричном енергијом („Службени гласник Републике Српске“, број 85/08, 79/10 и 67/12, 90/12 – пречишћени текст и 81/19 – даље: Општи услови), код утврђења квара односно код промјене на мјерном слогу, па да му припада право на наплату стварно испоручене електричне енергије у спорном периоду децембар 2009. и јануар и фебруар 2010. године, односно на корекцију обрачуна испоручене електричне енергије на начин како је то прописано чланом 79. Општих услова (раније члан 80.). Првостепени суд је прихватио као стручан и квалитетно израђен налаз вјештака електротехничке струке

М.Ј., налазећи да је исти обрачун извршио у складу са чланом 79. Општих услова и извршио корекцију обрачуна неререгистроване потрошње, јер је за процјену узео потрошњу која је постигнута у одговарајућем временском периоду када је регистровање потрошње било исправно, уважавајући годишњи пораст потрошње, те је утврдио да обрачун разлике за утрошену електричну енергију у спорном периоду износи 79.660,00 КМ. Првостепени суд није прихватио налаз вјештака електро струке М.Г., утврђујући да исти није сачињен у складу са одредбом члана 79. Општих услова. Сагласно наведеном, првостепени суд је захтјев тужитеља дјелимично усвојио, тако што је туженог обавезао на исплату износа од 79.660,00 КМ, док је преко тог износа захтјев тужитеља као неоснован одбио.

Одлучујући о жалби туженог, другостепени суд је сагласно одредби члана 217. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - даље: ЗПП) отворио расправу, на којој је извео доказе саслушањем вјештака електротехничке струке М.Г. и вјештака економске струке Р.И., док је за вјештака М.Ј. констатовао да је у међувремену преминуо, па је оцјеном свих изведених доказа, идентично као и првостепени суд, закључио да је у конкретном случају приликом отклањања квара на мјерном уређају тужитељ поступио по Општим условима и да му припада право на наплату стварно испоручене енергије у спорном периоду, односно на корекцију обрачуна испоручене електричне енергије у складу са одредбом члана 79. Општих услова. Међутим, за разлику од првостепеног суда, другостепени суд је становишта да налаз вјештака М.Ј. није у складу са одредбом члана 79. Општих услова (раније одредба члана 80.), јер је без сагласности странака користио податке са контролних бројила. Налазећи да су допуном налаза вјештака М.Г., са појашњењем које је вјештак дао на расправи пред другостепеним судом, разјашњени сви елементи из одредбе члана 79. став 3. Општих услова, због чега је одбијен и приједлог тужитеља за новим вјештачењем, на темељу података из овог налаза другостепени суд закључује да тужитељу, на име неререгистроване потрошње, припада износ од 3.011,36 КМ. Сагласно томе, другостепени суд је жалбу туженог дјелимично усвојио и првостепену пресуду преиначио тако што је досуђени износ од 79.660,00 КМ снизио на износ од 3.011,36 КМ.

Другостепена пресуда није правилна и законита.

Према чињеницама које су утврдили нижестепени судови, тужитељ и тужени су у дугогодишњем пословном односу по основу уговора о снабдјевању електричном енергијом. Према даљем утврђењу (на темељу података из налаза вјештака електротехничке струке, који су нижестепени судови прихватили) тужени је испоручивану електричну енергију преузимао на 35/10 кВ трафостаници С. Дана 17.12.2009. године регистрован је земљоспој на трафостаници П., која напаја трафостаницу С., али није дошло до искључења земљоспојне заштите. Дана 18.12.2009. године наступио је јачи земљоспој, те је техничка заштита далековода искључила прекидач „С. 35 Кв 03“, чиме је привремено прекинуто напајање трафостанице С. односно туженог. Након 7,2 секунде манипулацијом „поновног укључења“ искључени прекидач је поново укључен, остао је у раду, те је успостављено поновно напајање трафостанице С. односно снабдјевање туженог електричном енергијом. Међутим, мјерење електричне енергије је настављено без мјерења утрошка електричне енергије једне фазе, те је тросистемско електронско двотарифно бројило, које мјери укупну потрошњу електричне енергије туженог, наставило регистровати 2/3 стварне потрошње у спорном периоду. Наведено с обзиром да изгорјели напонски трансформатор није прекинуо енергетске кругове електричне енергије, већ један мјерни круг.

Квар је тужитељ уочио након читања и анализе потрошње за јануар 2010. године и утврђивања токова и губитака електричне енергије са контролних бројила у трафостаници П. и Б. 2. (који се није могао уочити физички без мјерења одговарајућим инструментом). Квар је записнички констатован дана 16.02.2010. године (који је потписан од стране представника тужитеља и туженог), те је констатовано да се неисправан трансформатор има замјенити одмах. Замјена неисправног напонског мјерног трансформатора је извршена 19.02.2010. године, поново у присуству представника тужитеља и туженог, о чему је сачињен одговарајући записник.

Достављене књижне обавјести тужитеља, којима је захтјевано плаћање стварно испоручене електричне енергије (разлике између евидентиране потрошње електричне енергије и стварно испоручене електричне енергије), тужени је вратио, уз навођење да се њима тражи плаћање електричне енергије која није потрошена.

Према одредби члана 4. Општих услова „дистрибутер (оператор дистрибутивног система“ је правно лице одговорно за рад (погон), управљање, одржавање и развој дистрибутивног система на одређеном подручју. Према истој одредби „снабдјевач“ означава, између осталог, корисника дозволе за обављање дјелатности снабдјевања тарифних купаца електричном енергијом. У конкретном случају (према уговору о снабдјевању и другим материјалним доказима), тужитељ је дистрибутер и снабдјевач туженог (као тарифног купца) електричном енергијом, али је могућа ситуација да се ради о два засебна правна субјекта (да снабдјевач купује електричну енергију и на темељу прибављене дозволе исту продаје тарифним купцима).

Према одредби члана 78. став 1. Општих услова, према тексту који је био важећи у спорном периоду (сада регулисано одредбама члана 77. и 77 а Општих услова), измјене на мјерном слогу искључиво врши дистрибутер. Према ставу 2. исте одредбе о извршеним измјенама на мјерном слогу саставља се записник, који потписују присутне уговорне стране (дистрибутер и крајњи купац/произвођач). Уколико дистрибутер контролом мјерног мјеста утврди промјене на мјерном слогу или сам изводи промјене на мјерном слогу ради одржавања, а крајњи купац или произвођач и поред обавјештења не присуствује тој радњи, дистрибутер им је дужан доставити записник о извршеним измјенама (став 4.). Дистрибутер је дужан у писаној форми обавјестити снабдјевача крајњег купца о свакој промјени на мјерном мјесту која утиче на обрачун утрошене електричне енергије у року од 24 часа од настанка промјене (став 5.).

У конкретној ситуацији, замјени на мјерном слогу односно замјени неисправног напонског мјерног трансформатора је био присутан и представник туженог, који је потписао сачињени записник. На тај начин тужени је био упознат са наведеном промјеном на мјерном слогу, што значи да је тужитељ поступио по ранијем члану 78. став 4. Општих услова, па да је тиме правилан закључак нижестепених судова да је тужени у обавези да плати неригистровану потрошњу електричне енергије, у вези са одредбом члана 262. став 1. Закона о облигационим односима ("Службени лист СФРЈ" бр. 29/78, 39/85 и 57/89 те "Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04).

Према одредби члана 79. Општих услова (раније одредба члана 80.) уколико се баждарењем утврди да је мјерни уређај имао грешку два пута већу од класе тачности, или због квара извјесно вријеме није мјерио електричну енергију и снагу, односно да је

мјерење било дјелимично, испоручена електрична енергија, односно снага утврђује се прорачуном, ако је могуће или процјеном (став 2.). За процјену преузете електричне енергије и снаге из става 2. овог члана узима се потрошња постигнута у одговарајућем временском периоду када је регистровање било исправно, уважавајући годишњи пораст потрошње, а уколико то није могуће, за процјену преузете електричне енергије узима се потрошња постигнута у сљедећим обрачунским периодима, када регистровање буде исправно (став 3.). Ако постоји контролно мјерење, могу се договором узети подаци са тог мјерног слога (став 4.).

У конкретном случају, с обзиром да је записник од 29.09.2005. године, на који се тужитељ у овом поступку позивао (на који се позива и у ревизији), којим је дата сагласност за употребу контролних мјерила, ради утврђења утрошка на мјесечном нивоу и реаговања у случају квара, потписан између тужитеља и другог правног субјекта који више не егзистира, а да тај записник или неки други није потписан од стране туженог, нити је доказано да је између странака на неки други начин договорена употреба контролних мјерила, без обзира што начин испоруке електричне енергије није измијењен, не може се узети да су парничне странке постигле договор о кориштењу контролних мјерила. Сагласно томе, за обрачун електричне енергије у спорном периоду је релевантна одредба члана 79. став 3. Општих услова, а не одредба члана 79. став 4. Општих услова.

Вјештак М.Ј., приликом израде налаза и мишљења од 06.12.2014. године, је користио податке са контролних бројила (означене у обрачуну који је сачинила група инжењера тужитеља, а који је кориштен као полазна основа код израде налаза), уз навођење да су се о наведеном уговорне стране сагласиле записником од 29.09.2005. године. На ранијем рочишту код другостепеног суда (11.05.2021. године), вјештак се изјаснио тако што је навео да су постојала три обрачунска мјерна мјеста ТС П., ТС С. и ТС Б. 2, да је и данас иста процедура мјерења као по записнику од 29.09.2005. године, те да је он налаз инжењера тужитеља кориговао само за прекомјерну реактивну енергију и у домену вршне снаге, јер је то технички тачније.

Према томе, налаз вјештака М.Ј. није сачињен у складу са одредбом члана 79. став 3. Општих услова, па не може бити ни упориште за досуду износа од 79.660, 00 КМ.

Током поступка пред нижестепеним судовима проведено је и вјештачење по вјештаку електро струке М.Г. Наведени вјештак је у основном налазу од 30.04.2020. године обрачун електричне енергије извршио тако што је просјечни мјесечни износ потрошње добио као количник збира мјесечних износа рачуна електричне енергије и броја мјесеци, тј. за 10 мјесеци у 2010. години, на који начин је утврдио да укупан износ нерегистроване електричне енергије износи 82.223,87 КМ, а који начин обрачуна није у складу са одредбом члана 79. став 3. Општих услова, јер се наведени период (2010. година) могао узети само у ситуацији да није могуће узети потрошњу која је постигнута у периоду када је регистровање било исправно. У допуни налаза од 18.09.2020. године, наведени вјештак је извршио прерачун нерегистроване електричне енергије за спорни период, у поређењу са просјечним мјесечним износима за период када је нормално функционисало снабдијевање електричном енергијом (2008. и 2009. година), али је обрачун нерегистроване потрошње утврдио само за период од 15.02.2010. до 19.02.2010. године у износу од 3.011,36 КМ, што значи да ни налаз вјештака М.Г. за спорни период није сачињен у складу са релевантним прописом, односно да за сав спорни период није сачињен по методи прописаној одредбом члана 79. став 3. Општих услова.

Током поступка у предмету је проведено и вјештачење по вјештаку економске струке Р.И. који је у налазу исказао вриједност утрошене електричне енергије у износу од 89.985,40 КМ, тако што је висину обрачунао по основу укупне вриједности шест рачуна које је за спорни период издао тужитељ, па ни овај налаз у погледу обрачуна нерегистроване потрошње у спорном периоду, није у складу са материјалним правом, одредбом члана 79. став 3. Општих услова, којом је прописан начин обрачуна који се има примјенити у конкретној чињеничној ситуацији.

Због наведеног, налазећи да је током првостепеног поступка, и поред провођења више вјештачења, суд пропустио да од вјештака затражи да се изјасне о свим елементима који утичу на обрачун нерегистроване потрошње електричне енергије у спорном периоду, односно о свим елементима који су релевантни по материјалном праву, који недостатак доказног поступка пред првостепеним судом, није отклоњен у ранијем жалбеном поступку, иако је другостепени суд отворио расправу на којој је саслушао вјештаке М.Ј. и М.Г., овај суд је рјешењем број 59 0 Пс 024179 21 Рев 2 од 30.09.2021. године укинуо ранију другостепену пресуду број 59 0 Пс 024179 21 Пж 3 од 11.05.2021. године и предмет је вратио другостепеном суду на поновно суђење.

У поновном поступку, другостепени суд је поново отворио расправу (07.03.2022. године) на којој је саслушао вјештаке М.Г. и Р.И., док вјештак М.Ј. није саслушан, јер је у међувремену преминуо. На темељу резултата наведене расправе, уз оцјену свих проведених доказа, другостепени суд је, код утврђења нерегистроване потрошње, побијану одлуку засновао на допунском налазу вјештака М.Г. (допуна основног налаза од 18.09.2020. године) и изјашњењу овог вјештака на наведеној расправи, уз образложење да се вјештак изјаснио о свим елементима који су прописани одредбом члана 79. став 3. Општих услова, па је првостепену пресуду преиначио и тужитељу на име нерегистроване потрошње досудио износ од 3.011,36 КМ.

Ревизионим наводима тужитеља се са правом приговара начину на који је побијаном одлуком утврђена разлика између стварно утрошене електричне енергије и регистроване потрошње.

Према допуни налаза вјештака М.Г. испостављене фактуре тужитеља (прије извршене корекције) за спорни период у износима од 84.909,78 КМ (12/2009), 70.014,18 КМ (1/2010) и 61.928,11 КМ (2/2010) гласе на веће износе у односу на просјечни мјесечни износ рачуна за 2009. годину (59.313,83 КМ). Рачун 12/2009 је већи за 7.228,89 КМ у односу на рачун 12/2008. Рачун 1/2010 је већи за 54.337,56 КМ у односу на рачун 1/2009, док је рачун 2/2010 већи за 41.076,55 КМ у односу на рачун 2/2009, па вјештак изводи закључак да потрошња за мјесеце 12/2009, 1/2010 и 2/2010 није била смањена у односу на просјечну мјесечну потрошњу у 2009. години. Вјештак наводи да је квар у мјерењу једне фазе трајао 4 дана (15.02.2010. до 19.02.2010. године), што је супротно утврђењу истог вјештака из основног налаза, као и утврђењу нижестепених судова, па израчунава просјечну мјесечну потрошњу за јануар 2010. године тако што испостављени рачун за тај мјесец који гласи на износ од 70.014,18 КМ дијели са 31 дан, па добија дневну потрошњу од 2.258,52 КМ, па како није мјерено 1/3 дневне потрошње за наведена 4 дана исказује нерегистровану потрошњу у износу од 3.011,36 КМ, рачуницом $(2.258,52 \text{ КМ} \times 4) : 3$.

На расправи код другостепеног суда остаје код наведене допуне, уз наводе да како је тужени за спорни период платио веће рачуне у односу на наведене мјесеце из 2008. и 2009. године да није имао шта обрачунавати, те да је корекцију извршио за период од 15.02.2010. до 19.02.2010. године.

Према већ реченом, у конкретном случају се има извршити процјена преузете електричне енергије и снаге тако што ће се узети „потрошња постигнута у одговарајућом временском периоду када је регистровање било исправно, уважавајући годишњи пораст потрошње“, а само уколико то није могуће за процјену преузете електричне енергије се узима „потрошња постигнута у сљедећим обрачунским периодима, када регистровање буде исправно“.

Кад се и узме да је вјештак у наведеној допуни налаза (при чему се иста потпуно разликује од основног налаза истог вјештака по којем нерегистрована потрошња износи 82.223,87 КМ) као полазну основу за процјену стварно потрошене електричне енергије узео одговарајући период, вјештак се не изјашњава да ли наведено повећање потрошње о којем говори у допуни одговара годишњем порасту потрошње, нити се изјашњава колико тај пораст у конкретном случају износи. Наиме, уколико наведени годишњи пораст потрошње одговара констатованом повећању потрошње, не би било основа за корекцију раније испостављених фактура, док би за корекцију било основа уколико је наведено повећање мање од годишњег пораста потрошње.

Вјештак се, дакле, о наведеном не изјашњава, осим што наводи да није имао шта обрачунавати, док остаје потпуно нејасно зашто код таквог образложења врши корекцију за наведена четири дана (што је супротно и датом задатку вјештаку, јер му је наложено да искаже нерегистровану потрошњу за период 19.12.2009. до 19.02.2010. године), па произлази да је наведени налаз опречан. По наведеном изјашњењу, тужитељ је предложио да се обави вјештачење по другом вјештаку, али је овај приједлог тужитеља одбијен.

Другостепени суд је прихватио наведени налаз, наводећи да је вјештак одговорио на сва питања суда и појаснио зашто је обрачун нерегистроване потрошње утврдио само за наведена 4 дана. У погледу одбијања приједлога за вјештачење по другом вјештаку (правилност чега тужитељ побија у ревизији), образлаже да је вјештак М.Г. са довољно елемената образложио да у спорном периоду није било смањења потрошње електричне енергије у односу на мјесечну потрошњу када је регистровање потрошње било исправно, уважавајући годишњи пораст потрошње, иако се према већ реченом вјештак уопште није изјашњавао о годишњем порасту потрошње (нити се другостепени суд у разлозима из побијане пресуде тиме бави), те је опречан у датим наводима.

Стога је, према оцјени овога суда, у конкретном случају правилно поступање другостепеног суда, имајући у виду одредбе члана 155. и 220. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, број 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09, 61/13 - даље: ЗПП), налагало да од вјештака М.Г. затражи да отклони протурјечности у свом налазу, односно да исти налаз уреди, а уколико наведено остане безуспјешно да, уз изјашњење странка, одреди извођење истог доказа по новом вјештаку.

Како другостепени суд није поступио по наведеним законским одредбама, већ је своју одлуку засновао на налазу вјештака који је протурјечан, те не садржи све елементе из одредбе члана 79. став 3. Општих услова, која је релевантна за процјену нерегистроване

потрошње у спорном периоду, то се ради о повредама поступка које су утицале на правилност и законитост побијане пресуде. Како се ради о повредама услед којих није могуће преиначење побијане пресуде, то је ревизију тужитеља ваљало усвојити и ријешити као у изреци, примјеном одредбе члана 249. став 1. ЗПП.

Предсједник вијећа
Сенад Тица

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарнице
Биљана Аћић